

KRİSTİN HARMEL

İTİRİLMİŞ
ADLAR
KİTABI

Tərcüməçi:
İlham Hacıyev

KRISTIN HARMEL

THE
BOOK
OF
LOST
NAMES

“İtirilmiş adlar kitabı” cəsarət və əzmin hekayəsidir.

İyirmi üç yaşlı İva rəssamdır. Bu istedadını o, yüzlərlə yəhudi uşağı nasistlərin caynağından xilas etmək üçün istifadə edir. Yəni sevgilisi Remi ilə birgə saxta sənədlər düzəldir. Sevgililər uşaqlara yeni, saxta adlar verir, əsl adlarını isə kodlayıb, “İtirilmiş adlar kitabı” dedikləri köhnə bir kitaba yazırlar. Həyat və hadisələr elə gətirir ki, Remi yoxa çıxır, kitab isə nasistlərin əlinə keçir. Aradan illər keçir... Bir gün İva kitabın Berlin kitabxanasında olduğunu öyrənib təyyarəyə bilet alır. Hər şey bundan sonra başlayır.

*Kitabların həyatı dəyişdirdiyini ancaq yazıb-oxuyan
insanların anladığını zənn edən Suon-Vellidən olan bacılarıma:
Vendi, Ellison, Alison, Emili və Lindaya həsr edirəm.*

*Və həyatı dəyişdirən kitabları onlara ən çox ehtiyacı olanlara
çatdırmaq üçün çalışan bütün kitab mağazası işçilərinə və
kitabxanaçılara.*

Fəsil 1

May 2005

O, şənbə səhəri Qış Parkı İctimai Kitabxanasında günün ortasında diqqətimi çəkdi.

Sonuncu dəfə altmış il qabaq gördüyüm, tapılmasını mümkün-süz hesab etdiyim kitab.

Mənim üçün hər şey...

O, “The New York Times”da kiminsə kitabqaytarma piştaxtasında açdığı şəkildə qarşıma çıxdı. Qəzeti götürdüm, ətrafımdakı dünya sükuta qərq oldu; əlim az qala bu kitabı ən son tutduğum günkü qədər titrədi.

– Bu ola bilməz, – pıçıldadım.

Şəklə baxdım. Oradan bir kişi mənə baxırdı: təxminən yetmiş yaşında idi, dümağ nazik və seyrək saçları vardı. Geniş gözləri qabarıq eynək arxasından dombalırdı.

Qəzetin başlığında deyilirdi: “İkinci Dünya müharibəsinin bitməsindən 60 il sonra bir alman kitabxanaçısı oğurlanmış kitab-

ları qaytarmaq üçün qanuni sahiblərini axtarır”. Şəkildəki kişiyyə hayqırmaq istədim ki, əlində tutduğun sağ alt küncü soyulmuş zərli cildində adı yazılan bu kitabçanın qanuni sahibiyəm: “Məktublar və İncillər”. O mənə və artıq çoxdan ölmüş, müharibədən sonra bir daha xatırlamayacağıma söz verdiyim Remiyə aid idi.

Amma bütün cəhdlərimə baxmayaraq, bu həftə yenə də onun haqqında düşündüm. Axı, sabah mayın səkkizinci günüdür: dünya Avropada qələbənin altmışilliyini qeyd edəcək. Gənc teleaparıcıların həmin müharibədən özlərinin başa düşdükleri kimi, təntənəli surətdə danışacağı gün mən Remi haqqında düşünməyə məcbur olacağam. Birlikdə keçirdiyimiz vaxt, xilas etdiyimiz insanlar və bütün bunların nəticələri haqqında. Oğlum bəxtəvərlik verirdi ki, bu qoca yaşda iti zəhinlə yaxşı qalmışam, amma hər hədiyyənin öz mənfə cəhətləri var.

Unutmaq istədiyim çox şey var.

Reminin çağırılmamış xatirələrini uzaqlaşdırmağa çalışıb diqqətimi məqalədə cəmlədim. Şəkildəki Berlin Mərkəzi və Vilayət Kitabxanasının əməkdaşı Otto Kühn idi, onun həyatının qayəsi nasistlər tərəfindən oğurlanmış kitabların qaytarılmasıdır. Açıqı, onun kitabxanasında buna bənzər minlərlə kitab var, amma dediyinə görə əlində tutduğu kitab – mənim kitabım – gecələr yuxusuna haram qatıb.

Kühn müxbirə dedi: “Bu, bizim rəflərdəki çoxsaylı xəzinə dəyərindəki kitablar arasında ən sevdiyim dini əsərdir. Kitab 1732-ci ildə Parisdə çap olunub. Nadir nüsxədir, lakin onu qeyri-adi edən bu deyil. Kitabın unikalılığı ondadır ki, içərisində maraqlı bir tapmaca – şifrə kimi bir şey var. Bu, kimə məxsus idi? Bu kod nə demək idi? Kitab müharibə zamanı almanların əlinə necə keçmişdi? Bu suallar məni hər zaman narahat edir”.

Gözlərimdən yaş axdığını hiss etdim, hərçənd indi tamamilə yersiz idi. Onları ovuşdurdum, özümə qəzəbləndim ki, bütün bu illərdən sonra hələ də emosiyalarımın çılgınlaşmasına icazə verirdim. Kühnün şəklinə sakitcə dedim: “İnsanı xəyallar yox, suallar təqib edəndə yaxşı olur”.

– Hm, xanım Abrams? Qəzetlə danışırınsınız?

Kitabxanaçının köməkçisi Cenni Fişin səsi məni dumanlı xatirələrdən ayırdı. O, hər şeydən şikayətlənən biri idi. Deyəsən, səksən altı yaşında təqaüdə çıxmaq barədə düşünmək vaxtımın çatdığına eyham vurmaqdan xüsusilə həzz alırdı. O, həmişə mənə şübhə ilə baxırdı, sanki mən yaşda birinin hələ də burada işləmək üçün səmimi istəyi olduğuna inana bilmirdi. O, başa düşmürdü ki, kitabları o qədər ehtirasla sevə bilərsən, onlarsız qalsan, öləcəyini, nəfəsinin tükənəcəyini və yox olacağını düşünərsən. Doğrusu, ilk növbədə, onun niyə kitabxanaçı olduğu mənə qəribə gəlirdi.

– Bəli, Cenni, danışiram, – dedim başımı qaldırmadan.

O:

– Ancaq yəqin ki, kitabxana ziyarətçilərinin qarşısında bunu etməməlisiniz, – dedi heç bir istehza işarəsi olmadan. – Qocalığın ağılsızlıq olduğunu düşünsələr, necə? – Onun ümumiyyətlə yumor hissi yox idi.

– Cenni, həmişə olduğu kimi yaxşı məsləhətin üçün təşəkkür edirəm.

Cenni üzünü turşudub başını tərpətdi. Tamamilə aydındır ki, o, hələ də balaca ağsaçlı nənənin istehzasını tutmayıb.

Amma hazırda buna vaxtım yox idi. Kitab bütün fikrimi məşğul edirdi. Çox sirləri özündə gizlədən kitab. Yeganə və son dərəcə vacib bir sualına cavab verib-vermədiyini öyrənməyə macal tapmamış məndən oğurlanmış kitab.

İndi də bu adam peyda olub ki, onun əlində bütün sirlərin açarı var.

Bizi bir-birimizdən ancaq bir uçuşluq məsafə ayırır.

– Amma cəsarət edərdəmmi? – Otto Kühnün şəkillərinə pıçıldadım. Ürəyimə şübhələr salmazdan əvvəl öz sualıma cavab verdim: “Bəli, mən bunu etməliyəm. Uşaqların xatirinə...”

– Xanım Abrams? – Əvvəllər bəlkə də min dəfə “İva” deyər çağırmasını xahiş etməyimə baxmayaraq, Cenni mənə yenə soya-dımla müraciət etdi. O, gənc kitabxanaçıları da öz adları ilə çağırırdı. Amma təəssüf ki, mən onun üçün sadəcə yaşlı bir xanımadım. Bu, qocalığın qaçılmaz xüsusiyyətlərindən biridir – illər keçdikcə başqalarının gözündə şəxsiyyətiniz tədricən silinir.

– Bəli, Cenni? – Nəhayət, ona nəzər saldım.

– Evə getmək istəyirsiniz? – Yəqin ki, imtina etməyimi gözləyərək soruşdu. Dodaqlarında xəfif təbəssüm yarandı, o, məndən üstün olduğunu təsdiqlədiyinə əmin idi. Bir az özümə gəlmək üçün inanılmaz həzlə düz onun gözlərinə baxaraq gülümsədim:

– Bəli, Cenni, çox sağ ol. Düşünürəm ki, indi bunu edəcəyəm.

Qəzeti də özümlə götürüb getdim.

Kitabxanadan cəmi beşdəqiqəlik məsafədə yerləşən eyvanlı rahat evimə qayıdıb kompüterini yandırdım.

Bəli, mənim kompüterim var idi. Ondan necə istifadə edəcəyimi bilirdim. Oğlum Benin iyrənc bir vərdişi var, mənim yanımda qəsdən yavaş-yavaş kompüter terminlərini tələffüz edir: “internet”, “e-lek-tron-mail”. Sanki mən bütün bu texnologiyaları başa düşə bilmirəm. Amma əslində onu qınamırdım. O, müharibə bitdikdən səkkiz il sonra anadan olub, bu vaxta qədər mən artıq Fransanı tərk etmişdim, keçmişim geridə qalmışdı. Ben hər zaman məni ingilis dilində özünü aydın ifadə edə bilməyən bir kitabxanaçı və evdar